

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Indledning	2
Problemformulering.....	3
Metodeafsnit.....	3
Svar på problemformulering.....	4
Hvad er metakognition?.....	4
Hvorfor skal der undervises i metakognitive strategier?.....	4
Hvad er det for en proces som læseren skal igennem for at opnå en god forståelse?	4
Gensidig undervisning.....	4
Andre metakognitive strategier	5
Hvilken enkelt forståelsesstrategi er mest effektivt til at støtte svage læsere?.....	6
Hvilken type spørgsmål stiller læseren?	6
Hvilke vanskeligheder kan den lyttende læser have med at arbejde med metakognitive strategier?	6
Konklusion.....	7
Hvordan hjælpes den lyttende læser til en udvikling fra passiv til aktiv læser, så læseforståelsen øges?	7
Hvor kan læreren begynde?.....	7
Perspektiver til den daglige undervisning.....	8
Hvilke strategier har jeg selv anvendt undervejs?	8
FarvSætning	8
Litteraturliste	9

Indledning

Denne opgave sætter fokus på begrebet metakognition. Begrebet er interessant, fordi forskning viser, at det giver en bedre læseforståelse. I det følgende præsenteres uddrag om metakognition og metakognitive strategier fra Arnbak, Elbro, Bråten og Brudholm. Dette perspektiveres i forhold til den lyttende læsers læsevanskeligheder med alderssvarende tekster.

Baggrund

Opgaven tager afsæt i en 8.-10. klasses læser med læsevanskeligheder på en specialefterskole for ordblinde og er produceret som afslutningsprojekt på 'Barcelona kurset' om læsevanskeligheder. Et særligt tilrettelagt kursus, hvor alle deltagerne arbejder på en specialefterskole for ordblinde.

Den lyttende læser

I 8.-10. klasse forventes læseren at kunne lære nyt ved at læse. Her er en særlig udfordring, for med computeren bliver det muligt for den lyttende læser med visuelle afkodningsvanskeligheder at lave et kvantespring til alderssvarende tekster. Den positive side er, at det kan være meget motiverende, men udfordringerne lurer lige om hjørnet i form af læseforståelsesvanskeligheder. De alderssvarende tekster stiller nye krav til den lyttende læser, som forventes at have hensigtsmæssige automatisere læseforståelsesstrategier på lige fod med den alderssvarende visuelle læser uden læsevanskeligheder.

Der stilles også større krav fra de nu auditivt tilgængelige tekster fx i form af ord- og genrekendskab samt læserens egen viden om verden, så de er i stand til at danne inferenser dvs. udfylde hullerne i forfatterens ubevidst/bevidst udeladelser.

Uanset om teksten kommer ind via øjnene eller ørene, så er det afgørende om læseren forstår indholdet af teksten og kan handle ud fra det.

Dette opsummeres i definitionen af funktionel læsefærdighed:

„At være i besiddelse af en funktionel læsefærdighed vil sige, at man *forstå*, kan *anvende* og *reflektere* over skrevne tekster, så man kan nå sine mål, udvikle sin viden og sit potentiale og kan deltage aktivt i samfundslivet.” (OECD/PISA, 1998, her fra Arnbak, 2003, s.25)

Så hvordan kan den professionelle lærer, med indsigt i tidssvarende forskning i læseforståelse, hjælpe den lyttende læser med at tilegne sig de gode fleksible læseforståelsesstrategier som dygtige læsere behersker?

Nøglen til dette er metakognition / de metakognitive strategier.

Problemformulering

I denne opgave undersøges begrebet metakognition/metakognitive strategier, der er et af de indsatsområder, som er med til at flytte læserens læseindstilling fra passiv til aktiv, hvilket fører til en bedre læseforståelse.

- **Hvad er metakognition?**
- **Hvorfor skal der undervises i metakognitive strategier?**
- **Hvad er det for en proces som læseren skal igennem for at opnå en god forståelse?**
- **Hvilke vanskeligheder kan den lyttende læser have med at arbejde med metakognitive strategier?**

Metodeafsnit

For at kunne besvare problemformuleringen har jeg valgt at starte med at læse om begrebet metakognition hos Arnbak, Bråten, Elbro og Brudholm jf. litteraturlisten.

Gensidig undervisning fremhæves af alle fire forfattere, så for at få en dybere indsigt i dette virkningsfulde metakognitive undervisningsprogram har jeg læst om dette hos Arnbak, Bråten, Elbro og Brudholm.

Jeg har valgt ikke at læse den engelske originaludgivelse fra Palinscar og Brown pga. den korte tid til produktionen af denne opgave, men jeg henviser til den fulde originaludgivelsen på internettet i litteraturlisten, så interesserede her kan få en dybere forståelse.

Hovedafsnittet er skrevet tekstnært med mange citater. Jeg har valgt denne form, fordi det formidler et klart komprimeret overblik til mig selv og de af mine kollegaer, der er interesseret i metakognition og metakognitive strategier.

Opgaven skal i den endelig form udformes som en faglig artikel. Dette har jeg ikke kunne nå pga. tidspres, så jeg har valgt at fokusere på at nå læringsmålene for opgaven.

Til sidst for at komme tilbage fra teori til praksis, det som det i virkeligheden handler om, har jeg valgt at se nærmere på undervisningsmaterialet: Læs og skriv i genrer – guide til undervisning i funktionel læseforståelse (Finnemann & Knudsen, 2008). Materialet tager udgangspunkt i den australske genrepædagogik, der naturligt bevæger sig frem og tilbage mellem implicit og eksplicit undervisning. Denne skiftende bevægelse mellem det implicitte og det eksplicitte falder meget godt i tråd med den reciproke metodik fra gensidig undervisning, der også præsenteres i dette materiale.

Som prikken over i'et har jeg lavet et program FarvSætning, der automatiske kan erstatte bogstaver med x'er, hvilket netop anvendes til at aktivere elevernes nysgerrighed overfor tekststrukturen (Finnemann & Knudsen, 2008, s.30), så alle lærere let kan lave deres egne teksteksempler.

Svar på problemformulering

Hvad er metakognition?

Elbro den korte version: Har jeg forstået teksten? (Elbro, 2007, s.273)

Brudholm: "Metakognitiv opmærksomhed betyder at læseren er opmærksom på hvad han gør når han læser, samt hvad han skal gøre når der kommer vanskeligheder, og hvordan der skal vælges strategier som understøtter den pågældendes hensigt med læsningen." (Blair-Larsen 1999 her fra Brudholm, 2002, s.215).

Arnbak: "Metakognition er betegnelsen på vores viden om og evne til at styre og regulere vores tænkning, i dette tilfælde det tænkearbejde, der foregår før, under og efter læsning af tekst." (Arnbak, 2003, s.29)

" [...] læserens evne til at opstille et formål med at læse en tekst og evne til at styre og regulere udbyttet af sin læsning (en metakognitiv indstilling til læsearbejdet) vist sig at være af stor betydning for læseforståelsen.

Forskningen i metakognition understreger betydningen af, at læseren kan anvende viden og strategier inden for tre forskellige områder: [...]

Deklarativ viden

Læseren skal kende til relevante færdigheder og strategier i læsning. [...]

Procedural viden

Læseren skal vide, hvordan man anvender forskellige strategier i læsearbejdet. [...]

Conditional viden

Læseren skal vide, hvorfor og hvornår det er nyttigt at anvende disse strategier." (Arnbak, 2003, s.30-31)

Arnbak konkluderer: "Det er især vigtigt, at læseren er i besiddelse af procedural og conditional viden, dvs. at læseren ved, hvordan bestemte strategier bør anvendes, og hvorfor og hvornår man bør anvende disse." (Arnbak, 2003, s.31)

Hvorfor skal der undervises i metakognitive strategier?

Det er vigtigt, at undervise i metakognitive strategier, fordi undersøgelser viser at svage læsere "[...] ikke af sig selv ser ud til at udvikle de færdigheder og strategier, der karakteriserer en aktiv målrettet tilgang til læsningen, [...]" (Israel, Block, Collins, Bauserman & Kinnucan-Welsch, 2005; Elbro, 2006 her fra Arnbak, 2009, s.19)

Men det fremhæves også at: "Det afgørende er således ikke, hvad aktiviteten går ud på, fx om eleverne arbejder med grafiske figurer, med at stille spørgsmål og besvare dem eller med at opsummere tekstens centrale budskaber. Det afgørende er, at eleven gennem arbejdet med sådanne aktiviteter bliver bevidst om, at læsning er en aktiv målrettet proces, hvor læseren forventes at gå teksten i møde med sin viden om emnet og sit læseformål og læse teksten i lyset af dette. Gennem denne proces etablerer læseren en indre repræsentation af tekstens indhold, der sammenkobler allerede eksisterende viden med nye informationer fra teksten og har således lært noget nyt." (Arnbak, 2009, s.19)

Derfor anbefales, at læreren underviser eksplicit i metakognitive strategier (Arnbak, 2009, s.20). Eksplicit betyder at læreren konkret skal tænke højt og modellere processen sammen med eleverne. Modsat af implicit, som betyder underforstået. En sådan proces kunne fx være Reciprocal Teaching også kaldet gensidig undervisning hos Elbro (Elbro, 2007, s.257)

Hvad er det for en proces som læseren skal igennem for at opnå en god forståelse?

Gensidig undervisning

"Et meget udbredt metakognitivt program er Reciprocal Teaching, der er udviklet af Palinscar og Brown. I Reciprocal Teaching undervises eleverne i at anvende følgende strategier i deres læsearbejde:

- Forudsige, hvad teksten omhandler.
- Stille spørgsmål til teksten.
- Løse forståelsesproblemer i svære eller uklare dele af teksten.
- Opsummere tekstens hovedpunkter." (Palinscar & Brown, 1984, her fra Arnbak, 2003, s.39)

Arnbak pointerer, at denne undervisningsform kræver meget af læreren og at: "[...] Elever med utilstrækkelige basale læsefærdigheder (fx ordblinde) bør derfor have adgang til de faglige informationer gennem andre informationskilder end tekster, og elever med svag sprogforståelse [...] bør hjælpes til at forstå ord og begreber i teksterne, [...]" (Arnbak, 2009, s.20)

Her er en tidssvarende formidlingsteknik, at læreren udnytter elevernes fortrolighed med fx youtube.com eller lignende til at lave relevante videoer til eleverne fx med ordforklaringer, læsevejledninger til næste lektion.

Gensidig undervisning er også rigtig flot beskrevet af Brudholm (Brudholm, 2002, s197-208)

Her vil jeg anbefale mine kollegaer at starte, hvis der ønskes en introduktion til begreberne og processen i gensidig undervisning. Umiddelbart er den mest i øjenfaldene forskel fra Arnbak at punktet opsummere er flyttet fra slutningen til starten hos Brudholm.

Bråten opsummere også på gensidig undervisning: "[...] dialogen har i flere studier vist sig at være et kritisk element, når det gælder at iværksætte RU." (Bråten, 2008, s.262)

En interessant iagttagelse er: "Det så heller ikke ud til, at antallet af elever i dialoggrupperne havde nogen betydning for effekten af programmet (2-23 elever i grupperne). Dette er overraskende, da man tit tror, at eleverne bliver mere aktive i mindre grupper. Måske er gruppestørrelsen ikke så vigtig, hvis dialogen har en fast struktur og ledes på en måde, som gør, at eleverne føler sig trygge og ved, hvad der forventes af dem." (Bråten, 2008, s.263)

En af konklusionerne fra gensidig undervisning, når den: "[...] er blevet afprøvet i heterogene (uensartede) klasser, hvor nogle af eleverne har indlæringsvanskeligheder, har fremgangen i strategibrug været størst for de elever, der i udgangspunktet er svage. Det forklares med, at disse elever har stort udbytte af at deltage i samarbejde med andre, fordi de stærke elever fungerer som rollemodeller for de svage. Det er et uventet resultat for mange lærere, fordi man tit tror, at strategierne er vanskeligere at lære for de svage end for de stærke elever. Nu må det imidlertid siges, at dyslektikere og andre meget svage læsere ofte er udeladt i de amerikanske studier." (Bråten, 2008, s.264)

Andre metakognitive strategier

Her er et udpluk af strategierne. Strategierne kan ofte benyttes både: før, under og efter fx VØL og gensidig undervisning. Arnbak skelner mellem to grupper af aktiviteter og placerer disse i forhold til tid:

- 1) På opdagelse i egne tankeprocesser (metakognition)
- 2) Vælg fokus og husk

	<i>På opdagelse i egne tankerprocesser</i>	<i>Vælg fokus og husk</i>
Før	Gæt/forudsige, hvad ved jeg? sæt forhåndsviden i system fx mindmap, brainstorm, genretype, hensigtsmæssig rute for læsning fx læs først de grafiske afbildninger og definitioner på ord.	Hvilken teksttype er det fx skønlitteratur eller fagtekst? Det har betydning hvilken type af spørgsmål, der er relevante at stille.
Under	Tænk højt, gensidig undervisning, Overvågning: Virker min strategi? Forstå jeg ordet? Tanker om teksten	Streg under / highlight, tænkeskrivning under læsning, skriv i margin
Efter	Opsummering, hvad har jeg lært? Har jeg forstået teksten?	Mindmap, grafisk afbildning, resumé

En mere avanceret strategi er tænk højt protokoller fx Tanker om teksten: forståelsesstrategier (Arnbak, 2004, s.126-130, s.166)

Det er: "[...] partnerens opgave at registrere læserens strategivalg/-brug." (Arnbak, 2004, s.128)

Når læseren efter et aftalt stop i læsning tænker højt.

1. Fotografen (hvad ser du på din indre videoskærm?)
2. Profeten (hvad vil der nu ske?/hvad vil teksten beskrive?)
3. Lighedstegnet (det er ligesom da/når ...)
4. Spørgsmålstegnet (det forstår jeg ikke)
5. Problemknuseren (prøver at løse problemet)

Du kan finde en uddybende beskrivelse af denne strategi her (Arnbak, 2004, s.166)

Brudholm har to bud på metakognitive strategier:

Tjek din forståelse-kort (Blair-Larsen 1999 her fra Brudholm, 2002, s.216), hvor læseren under læsning skriver forkortelser, der gør opmærksom på hvilke type forståelsesstrategier læseren har brugt at anvende undervejs i læseprocessen. Evt. kan læreren have noteret disse noter på forhånd i introduktionsfasen, så læseren hjælpes til opmærksomhed på fx uoverensstemmelse i teksten. Denne strategi minder om den ovenstående strategi.

Evalueringsstrategi delt ind i før, under og efter læsning. (Engen 1998 her fra Brudholm, 2002, s.217)

Dette skema rummer mange gode primært lukkede spørgsmål, som kan bruges til at evaluere før og efter et undervisningsforløb med eksplicit undervisning i metakognitive strategier eller som fokuspunkter til samtale: Hvad er det, vi skal være særligt opmærksomme på at gøre på dette trin?

Hvilken enkelt forståelsesstrategi er mest effektivt til at støtte svage læsere?

Her fremhæves evnen til at opsummere og evnen til stille relevante spørgsmål. (Arnbak, 2004, s.39)

Hvilken type spørgsmål stiller læseren?

Dybere forståelse kan også nuanceres yderligere ud fra den type spørgsmål, der bruges til at samtale om.

Læseforskerne Oakhill og Yuill arbejder med 3 typer af spørgsmål (her fra Brudholm, 2002, s.75)

- Spørgsmål der er *faktuelle* (Hvad står der-spørgsmål?)
- Spørgsmål der kræver *inferens* (Hvad kan du læse mellem linjerne? Hvad udtrykker forfatteren uden at sige det direkte?)
- Spørgsmål der kræver beskrivelse og *billeddannelse*

Disse 3 typer af spørgsmål knyttes til Mogens Jansens tre niveauer for læseforståelse: Læse på linjer, læse mellem linjerne og læse bagved linjerne. (Brudholm, 2002, s.77-78)

Hvilke vanskeligheder kan den lyttende læser have med at arbejde med metakognitive strategier?

"Hvad har jeg lært?"

Ganske mange elever formår ikke at skelne mellem det, de laver (selve aktiviteten), og det, de har lært af denne aktivitet. Hjælp din elev med at tænke over, hvad de har lært ved at læse og arbejde med teksterne.

Slut undervisningen med at bede eleverne skrive noget om, hvad de har lært ved at arbejde med teksten.

Metoden³⁶ kræver en indsats af dig, fordi du må læse elevernes kommentarer og skrive et svar til hver enkelt. Det behøver ikke være mere end en linje; men det er vigtigt, at eleverne oplever, at du tager deres arbejde alvorligt og reagerer på det. Til gengæld vil den tid, du anvender på dette arbejde, være godt givet ud. Dine elever vil deltage mere aktivt i undervisningen, er mere motiverede og sandsynligvis få mere udbytte af læsning, fordi de bliver bevidste om det, de skal lære." (³⁶ Swan, S. & White, R., 1994. The Thinking Books. The Farmer press. Her fra Arnbak, 2003, s.154)

Arnbak gør her opmærksom på at elevernes bevidsthed omkring, hvad de har lært ikke er synlig for mange elever. Denne metakognitive bevidsthed kan også hjælpes på vej ved at bruge tid på at tydeliggøre og fastholde forhåndsviden fx med VØL modellens: Hvad Ved jeg? (Arnbak, 2003, s.154)

Når der er læsevanskeligheder, så er der ofte også skrivevanskeligheder. Det betyder, at læseren har svært ved at fastholde tankearbejdet skriftligt. Dette skal læreren være opmærksom på. Netop nogle strategier bliver svært tilgængelige, fordi det kræver at en god automatiseret skriftlighed.

Arnbak afslutter sin bog med et flot overblik over, hvilke strategier læreren skal være særlig opmærksom på i forhold til elever med særlig behov. (Arnbak, 2003, s.162-164) Her skelnes mellem aktiviteter alle kan løse og have gavn af at udføre, samt aktiviteter hvor læreren skal være særligt opmærksom på sprogligt svage og dyslektikere.

Derudover pointerer Arnbak, at det kun er den, som laver arbejdet, der lærer noget, så læreren skal være særligt opmærksom på at skabe en social situation, hvor alle eleverne har mulighed for dette.

”Løs ikke dine elevers problemer for dem. Hjælp dem i stedet med at finde ud af, hvordan de selv kan løse problemet. På den måde bliver de selvhjulpne aktører i deres egen læringsproces.” (Arnbak, 2003, s40)

Konklusion

Hvordan hjælpes den lyttende læser til en udvikling fra passiv til aktiv læser, så læseforståelsen øges?

Alle forfatterne henviser til metakognitive strategier, da dette jf. forskning fx i gensidig undervisning har en gavnlig effekt på læseforståelsen.

Elbro formulere det med disse ord: ”Pointen med gensidig undervisning er, at den passive læser bliver nødt til aktivt at formulere spørgsmål i lærerrollen. Det forudsætter, at han eller hun overvejer, hvad teksten handler om, hvad der er centralt i den, og ikke mindst at han eller hun formulerer sig om emnet med sine egne ord. Gensidig undervisning kaster således den passive læser ud på dybt vand; og eleven i lærerrollen har brug for underviserens støtte, især i starten.

En enkelt mulighed for gensidig undervisning er, at eleverne på skift skal forklare hinanden indholdet i hvert nyt afsnit af teksten – med egne ord. Dette at skulle forklare en anden noget, man har læst, forudsætter netop aktivering af egen viden. Det er veldokumenteret, at en sådan forklaringsopgave fører til en ”dybere” forståelse, dvs. en forståelse, som også indebærer slutninger om sammenhængen i teksten, at udfyldning af huller i argumentationen over afklaring af eventuelle selvmodsigelser.” (Chi, De Leeuw, Chiu, LaVancher, 1994 her fra Elbro, 2007, s.257-258)

Det handler altså om at aktivere læserens aktive læseindstilling, så læseren er opmærksom på læseformålet og herudfra vælger læsemåden. Undervejs skal læseren overvåge om læsemåden virker samt stoppe op for at opsummere det væsentlige og stille relevante spørgsmål ud fra læserens forhåndsviden. Før, under og efter kan læseren ”gætte”/forudsige, for til slut og undervejs at vurdere: Har jeg forstået dette?

Vejen til en bedre og aktiv læseforståelse går altså gennem eksplicit undervisning i det indre tankearbejde vha. metakognitive strategier. Dette stiller krav til lærerens faglige kompetencer og indsigt i disse forhold samt kendskab til elevernes individuelle/elevgruppens vanskeligheder. Det er vigtigt for svage læsere at have gode rollemodeller. Her er den indlysende rollemodel læreren.

Derudover er det også vigtigt, at læreren er opmærksom på, at den lyttende læser kan have andre vanskeligheder i bagagen fx manglende sprogforståelse, manglende ordkendskab, et begrænset ordforråd, ordmobiliseringsvanskeligheder, stavevanskeligheder, uhensigtsmæssig mestring af vanskelighederne, dårlig motivation, opmærksomheds- og hukommelsesproblemer samt begrænset forhåndsviden.

Hvor kan læreren begynde?

Elbro fremhæver at: ”Et begrænset ordforråd er karakteristisk for mange elever med sprogsvækheder i læsning. Ordforrådet er faktisk den enkeltfaktor, som spiller den største rolle for forskellene mellem god og dårlig sprogforståelse i læsning.” (Gellert, 1999 her fra Elbro, 2007, s.246)

Så ved siden af arbejdet med de metakognitive strategier, vil det være godt at fokusere på at arbejdet med ordforråd og elevernes strategier til afdække ukendte ords betydninger. Dette er også en del af de metakognitive strategier i gensidig undervisning.

Et dansk undervisningsmateriale, der tager udgangspunkt i gensidig undervisning, er: Guide til undervisning i funktionel læseforståelse (Finneman & Knudsen, 2008)

Her inddrages den australske genrepædagogik. Gensidig undervisning og denne type genrekendskab supplerer hinanden godt, da de begge bygger på skiftet mellem det eksplicite og det implicite.

Perspektiver til den daglige undervisning

En væsentlig udfordring er, at eleverne ofte ikke opdager deres fx manglende ordkendskab og manglende viden om verden. I andet sted hvor elevernes manglende metakognitive bevidsthed træder tydeligt frem er i den årligt tilbagevendende projektuge, hvor eleverne arbejder med logbøger og problemformuleringer. Efter at have lavet denne opgave er jeg helt spændt på at kvalificere elevernes arbejde med disse processer.

Hvilke strategier har jeg selv anvendt undervejs?

Undervejs i denne proces er jeg selv blevet inspireret af Stifinderen (Arnbak, 2003, s.155)

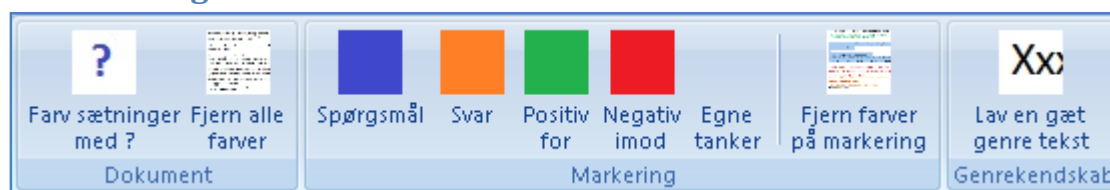
Jeg har brugt rigtig meget tænkeskrivning, før jeg skulle i gang med dagens læse-/skrivearbejde for at finde fokus og motivation.

Under læsning har jeg brugt programmet Pdf X-Change, som kan skrive og highlighte i pdf filer. Dette har været en stor hjælp til at fastholde kerne citater samt til at opsummere og stille relevante spørgsmål.

Jeg har lavet en spørgehorisont ud fra Problem Solving Questions (Robbins, 1995), der mærkbart forøgede min motivation under skrivearbejdet:

1. Hvad er der godt ved det her? Hvad kunne være godt ved det her?
2. Hvad er ikke perfekt endnu? Hvad er ikke optimalt endnu?
3. Hvad kan jeg gøre, for at få det til at blive som jeg gerne vil have det?
4. Hvad er jeg villig til ikke længere at gøre, for at få det som jeg gerne vil have det?
5. Hvordan kan jeg gøre det nødvendige for at få denne udfordring løst og samtidig have det sjovt?

FarvSætning

I skriveprocessen har jeg fået produceret uoverskueligt meget tænkeskrivning med mange spørgsmål bla. fordi jeg har anvendt Dictus som redskab til diktering. Der har selvfølgelig været en del fagord, der skulle tilføjes til Dictus, men ellers har diktering fungeret upåklageligt. Den store tekstmængde gav inspiration til et lille program:

FarvSætning til Word2007 og Word2010. FarvSætning kan automatisk fremhæve sætninger med spørgsmålstegn med blå. Disse sætninger kan så evt. udtrækkes til et nyt dokument vha. FarvOrds highlight funktion. Du kan se mere på: <http://sites.google.com/site/farvord/farvsaetning> bla. en præsentationsvideo af programmet på:

<http://www.youtube.com/watch?v=DzxGUynD4J4>

Derudover har jeg brugt tekstfarver til at skelne mellem: spørgsmål, svar, positiv/for, negativ/imod og egne tanker, så teksten struktur træder frem. Tekstfarverne skiftede også betydning undervejs i skriveprocessen. Fx betød grøn - jeg er tilfreds med denne formulering, hvor rød betød - her er jeg ikke færdig. Dette skal nuanceres.

Litteraturliste

- Arnbak, Elisabeth (2003). Faglig læsning – fra læseproces til læreproces,
Kapitel 3. Fokus på læseprocesser s.21-34,
Kapitel 4. Fokus på viden, hukommelse og læring s.35-40,
Kapitel 11. Mens eleven læser fagteksten s.124-135,
Kbh.: Gyldendal
- Arnbak, Elisabeth (2009). Faglig læsning – fra forskning til undervisning: *Læsepædagogen 5-2009*, s.16-21,
Lokaliseret den 12. nov 2010 på:
http://www.laese paed .dk/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=119&Itemid=53
- Brudholm, Merete (2002). Læseforståelse – hvorfor og hvordan?
At stille spørgsmål s.75-79
Gensidig undervisning s.197-208
Kapitel 11. Metakognitive læseforståelsesstrategier s.215-217
Kbh.: Alinea
- Bråten, Ivar (2008). Læseforståelse - læsning i videnssamfundet - teori og praksis.
Kapitel 2 Højt læsning, hurtiglæsning og læseforståelse - en historie om læsning og forskning om læseforståelse
Helge I. Strømsø, s.34-38
Gensidig undervisning s.258-264
J.W. Cappelens Forlag A/S, Oslo 2007, dansk udgave: 2008 KLIM
- Elbro, Carsten (2007). Læsevanskeligheder.
Kapitel 9. Vanskeligheder i sprogforståelse i læsning s.244-272
Kbh.: Gyldendal
- Finnemann Schultz, Mia & Knudsen, Line (2008). Guide til undervisning i funktionel læseforståelse. Serie: Læs og skriv i genrer. En guide til læreren. Kbh.: Gyldendal
- Palincsar, Annemarie Sullivan & Brown, Ann L. (1984). Reciprocal Teaching of Comprehension - Fostering and Comprehension - Monitoring Activities. Center for the Study of Reading. University of Illinois.
COGNITION AND INSTRUCTION, 1984, 1 (2) 117-175, Copyright 1984, Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
Lokaliseret den 12. nov 2010 på:
http://people.ucsc.edu/~gwells/Files/Courses_Folder/ED%20261%20Papers/Palincsar%20Reciprocal%20Teaching.pdf
- Robbins, Tony 1995. Notes From A Friend, uddrag, Lokaliseret den 30. nov 2010 på:
<http://realgoalgetter.com/67/tony-robbins-problem-solving-questions/>
(Nederst på siden. Min oversættelse fra engelsk til dansk)